

Μ. ΜΠΕΣΙΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΣΤΗΝ ΠΥΔΝΑ (1988)

Α. Μακρυγιάλος. Αγροτεμάχιο αριθ. 937 (Βόρειο Νεκροταφείο Πύδνας)

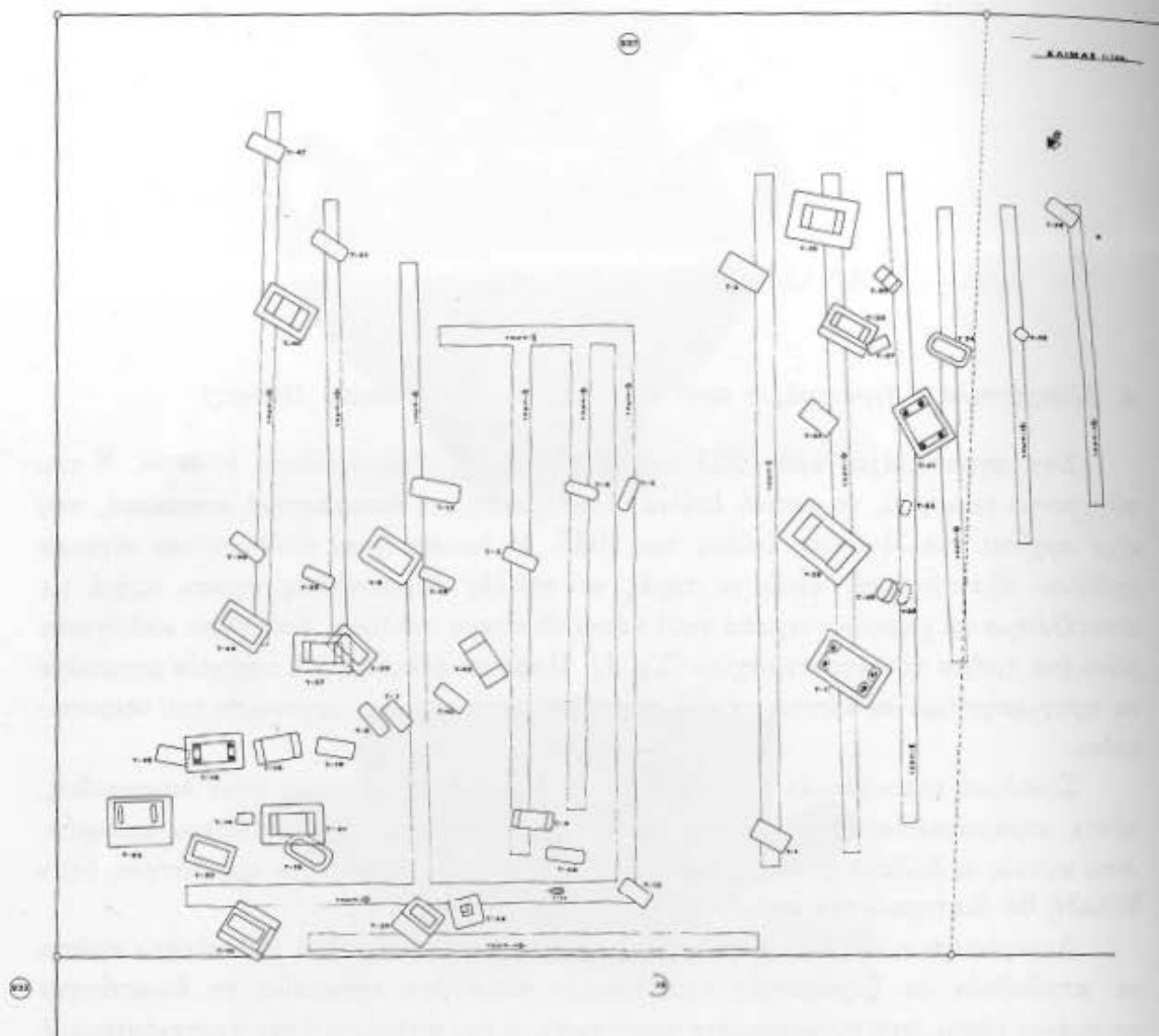
Στο αγροτεμάχιο αριθ. 937 της Κοινότητας Μακρυγιάλου, αμέσως Ν του σύγχρονου οικισμού, το φετινό Ιούλιο ολοκληρώθηκε η δοκιμαστική ανασκαφή, που είχε αρχίσει για λίγο τον Ιούλιο του 1987. Η έρευνα ήταν σύντομη και σίγουρα καθόλου εξαντλητική, αφού οι τομές σε πολλές περιπτώσεις έγιναν αραιά με αποτέλεσμα να χωρούν ανάμεσά τους τάφοι ιδιαίτερα παιδικοί. Επί πλέον καλύπτουν μόνο ένα τμήμα του αγροτεμαχίου (Σχ. 1). Παρά τα ελλιπή αυτά στοιχεία μπορούμε να προχωρήσουμε σε κάποια γενικά συμπεράσματα για την οργάνωση του νεκροταφείου.

Συνολικά ερεινήθηκαν πενήντα τάφοι. Οι σαράντα τέσσερις ήταν λακκοειδείς, πέντε κεραμοσκέπαστοι-καλυβίτες και ένας εγχυτρισμός σε οξυπύθμενο αμφορέα. Από αυτούς οι δώδεκα ήταν συλημένοι, το πιθανότερο ήδη από την αρχαιότητα, όταν δηλαδή θα διατηρούνταν ακόμη τα επιτύμβια σήματά τους.

Διακρίνεται η οργάνωσή τους σε συστάδες, που κατά πάσα πιθανότητα πρέπει να αποδοθούν σε ξεχωριστές οικογένειες. Αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα ορισμένοι τάφοι, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι πιο απλοί, να ήταν προγενέστεροι ή μεταγενέστεροι των συστάδων, όπως φαίνεται καθαρά από τους κεραμοσκέπαστους T.5 και T.6, που βρίσκονται έξω από τα όριά τους.

Την απόδοσή τους σε ξεχωριστές οικογένειες ενισχύει το γεγονός ότι οι τάφοι στην πλειοψηφία τους ανήκουν σε παιδιά, σε συνδυασμό με τη μικρή χρονική διάρκεια τους. Με μια πρώτη χρονολόγηση μπορούν όλοι να περιληφθούν στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ., μετά την κατάληψη δηλαδή της Πύδνας από τον Φίλιππο Β' το 357 π.Χ. Αυτή η σύμπτωση θέτει αυτόματα το ερώτημα μήπως έχουμε εδώ οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στην Πύδνα μετά την κατάληψή της, αφού είναι γνωστό ότι οι μετακινήσεις πληθυσμών εφαρμόστηκαν σε μεγάλη έκταση από τον Φίλιππο Β', ερώτημα που προς το παρόν βέβαια δε μπορεί να απαντηθεί. Πάντως η γενική εικόνα από τη μορφή των τάφων και τα κινητά ευρήματά τους είναι ότι έχουμε οικογένειες που ανήκουν σε κάποια μεσαία κοινωνικά στρώματα.

Ο πιο χαρακτηριστικός τύπος τάφου και ο πιο συχνός, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, είναι ο λακκοειδής, που όμως παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία μορφών παρά τη σύντομη χρονική περίοδο του ταφικού συνόλου και την ομοιόμορφη κοινωνική προέλευσή του. Υπάρχουν λίγοι λακκοειδείς που ο θάλαμός τους έχει μικρές διαστάσεις και είχε ξύλινη κάλυψη (Σχ. 2). Οι περισσότεροι όμως έχουν αρκετά

Σχ. 1. Μακρύγιαλος. Τοπογραφικό διάγραμμα της ανασκαφής του αγροτεμ. αριθ. 937.

ευρύχωρο θάλαμο, για να χωράει το ξύλινο κρεβάτι, όπου τοποθετούσαν το νεκρό. Αυτός ακριβώς ο παράγοντας δημιουργεί αρκετές παραλλαγές του τύπου. Όλοι βέβαια έχουν ένα σκαλοπάτι περιμετρικά από το θάλαμο για να πατούν πάνω του τα ξύλινα δοκάρια της κάλυψης. Μερικές φορές μάλιστα έχουμε επιπλέον ένα ή περισσότερα σκαλοπάτια μέχρι να φθάσουμε στο περιμετρικό (Σχ. 3, 4).

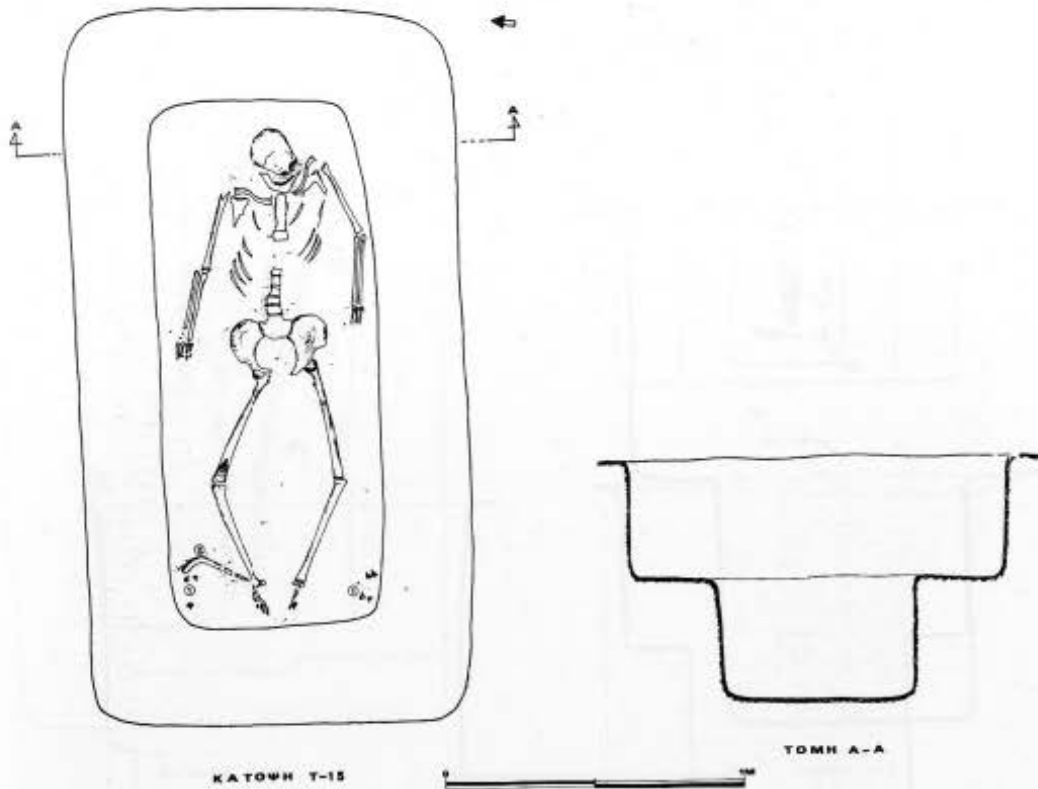
Ο θάλαμος παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ποικιλία:

α. θάλαμος απλός με οριζόντιο δάπεδο (Σχ. 5).

β. θάλαμος που το δάπεδό του στις δύο άκρες είναι βαθύτερα σκαμμένο, για να δεχθεί τα πόδια του κρεβατιού. Έτσι έχουμε και οικονομία στο σκάψιμο και το κυριότερο, όταν διαλύεται με τον καιρό το ξύλινο κρεβάτι, ο σκελετός πέφτει από μικρότερο ύψος και διατηρεί γενικά τη συνοχή του (Σχ. 6).

γ. θάλαμος με τέσσερις λάκκους στις γωνίες του δαπέδου για τον ίδιο λόγο (Σχ. 7).

δ. θάλαμος με δάπεδο που αποτελεί συνδυασμό των δύο προηγούμενων, δηλαδή έχει βαθύτερα σκαμμένες τις δύο άκρες του και παράλληλα τέσσερις λάκκους στις γωνίες (Σχ. 8).

Σχ. 2. Τάφος αριθ. 15.

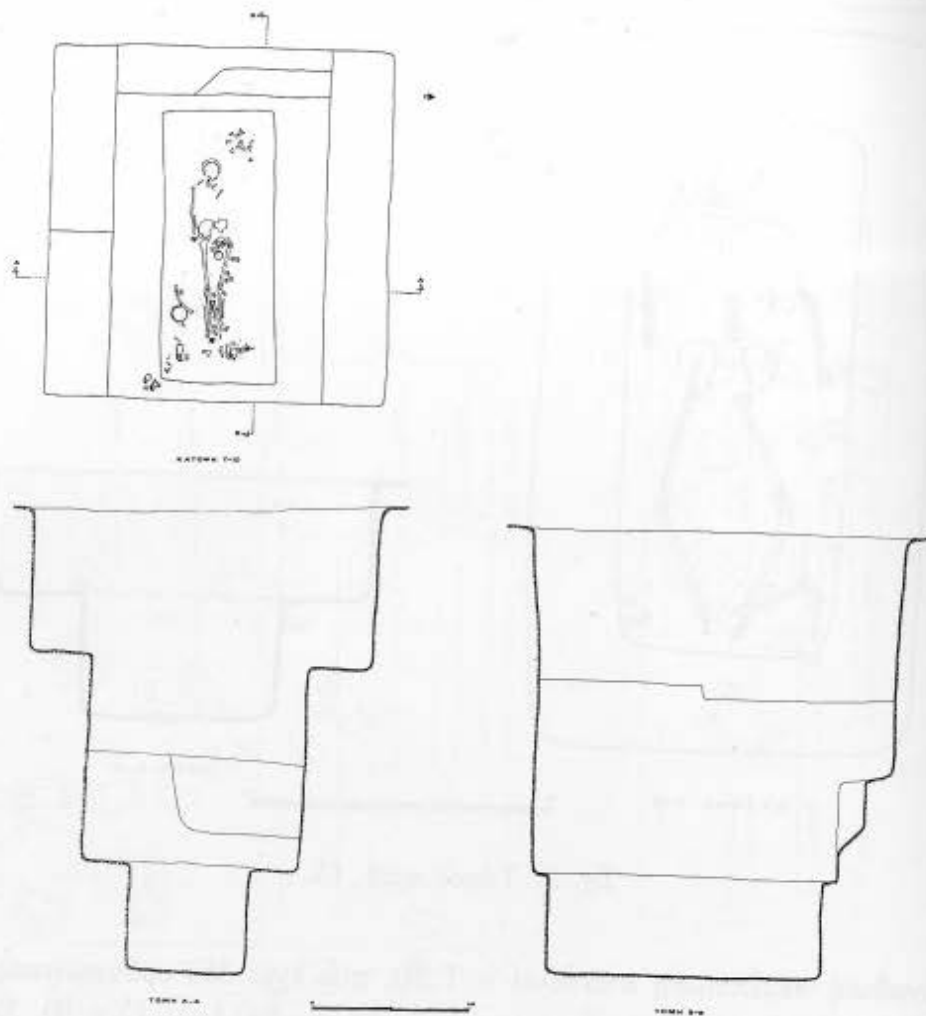
ε. μοναδική περίπτωση αποτελεί ο T.50, που έχει δύο ορθογώνιους λάκκους, όσο και το πλάτος του κρεβατιού, προς τις άκρες του θαλάμου (Σχ. 9). Σε αρκετές περιπτώσεις τα κάθετα τοιχώματα του θαλάμου έχουν λευκά και σπανιότερα χρωματιστά κονιάματα, από επίδραση των συγχρόνων τους κιβωτιόσχημων τάφων. Το αποτέλεσμα βέβαια είναι μια πολύ πιο φτηνή απομίμησή τους.

Οι λακκοειδείς τάφοι που έχουν κονιάματα συνήθως είναι πιο πλούσια κτερισμένοι και σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτουμε, νεότεροι από τους απλούς. Σε όσους είχαμε νομίσματα, αυτά ήταν Αλεξάνδρου Γ', ενώ στους υπόλοιπους συνήθως Φιλίππου Β'.

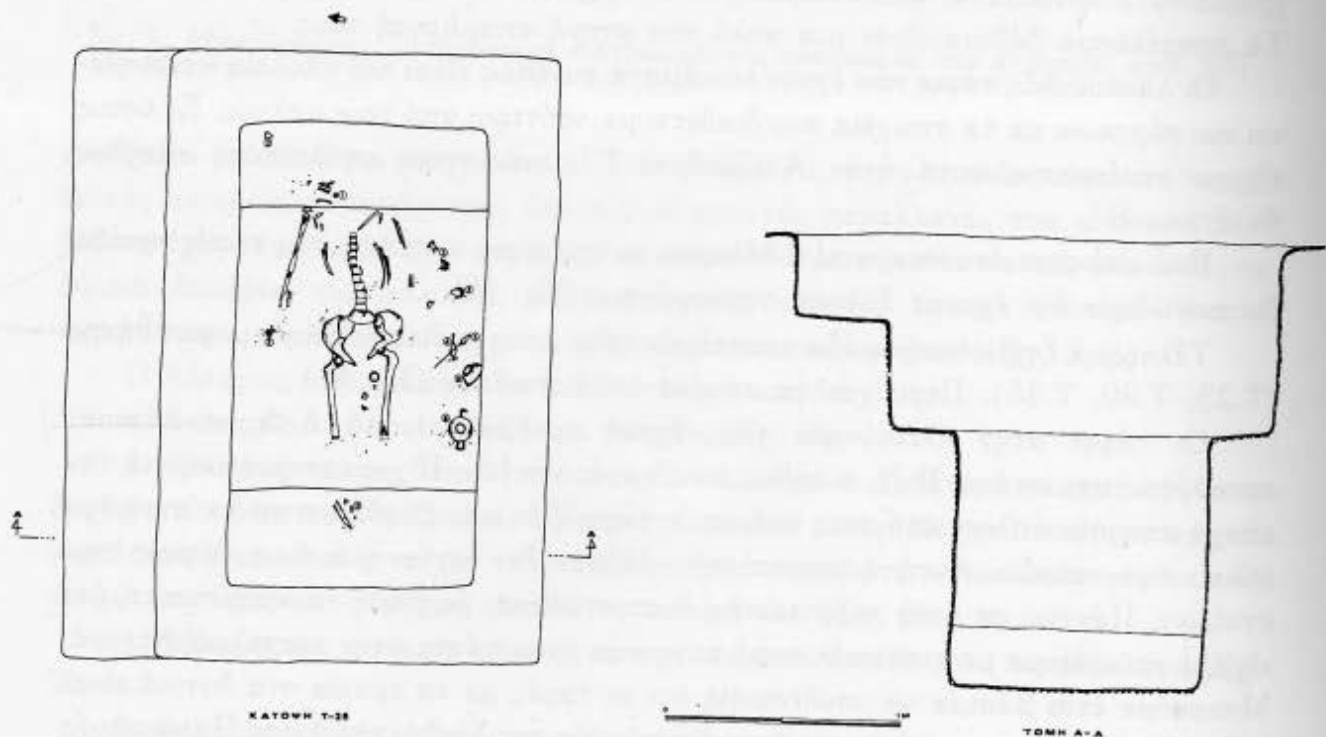
Ενώ φαίνεται ότι επικρατεί ο θάλαμος με το ξύλινο κρεβάτι, στις ταφές νηπίων διαπιστώθηκε ότι έχουμε ξύλινες σαρκοφάγους (Σχ. 10).

Τέλος μια ξεχωριστή ομάδα αποτελούν τρεις λακκοειδείς τάφοι με μορφή θήκης (T.23, T.30, T.35). Περιείχαν τα καμένα οστά παιδιών (Σχ. 11).

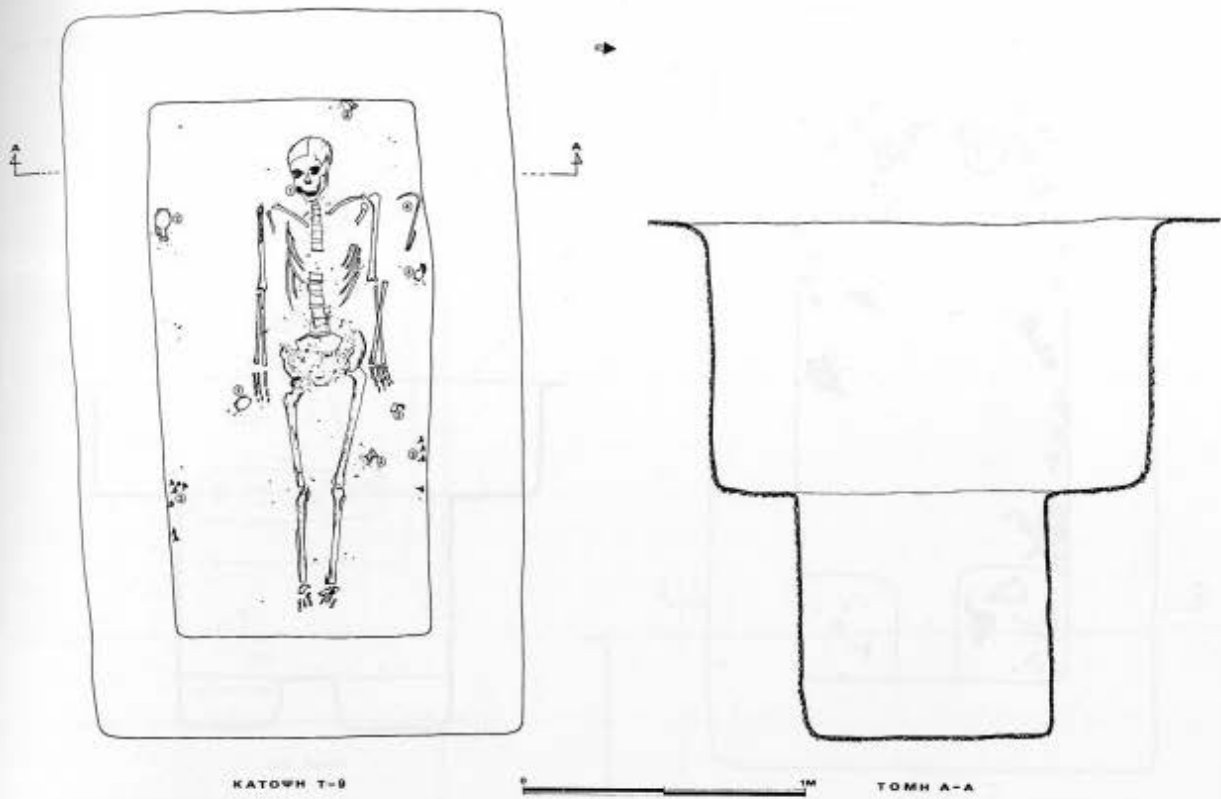
Οι τάφοι στην πλειοψηφία τους έχουν προσανατολισμό Α-Δ με κάποιες αποκλίσεις και σπάνια Β-Ν, συνήθως στις ταφές νηπίων. Η χαρακτηριστική για την εποχή απουσία όπλων από τους ανδρικούς τάφους δε μας βοηθάει στην ταύτιση του φύλου των νεκρών. Αυτή η παρατήρηση βέβαια δεν ισχύει για τους τάφους των εταίρων. Πάντως σε όσες περιπτώσεις διαπιστώθηκε, με βάση τα κτερίσματα, ότι είχαμε να κάνουμε με γυναικεία ταφή το κρανίο ήταν πάντα στην ανατολική πλευρά. Μπορούμε έτσι βέβαια να υποθέσουμε ότι οι ταφές με τα κρανία στα δυτικά είναι ανδρικές, όπως παρατηρείται και στα νεκροταφεία της Σίνδου και Αγίας Παρασκευής

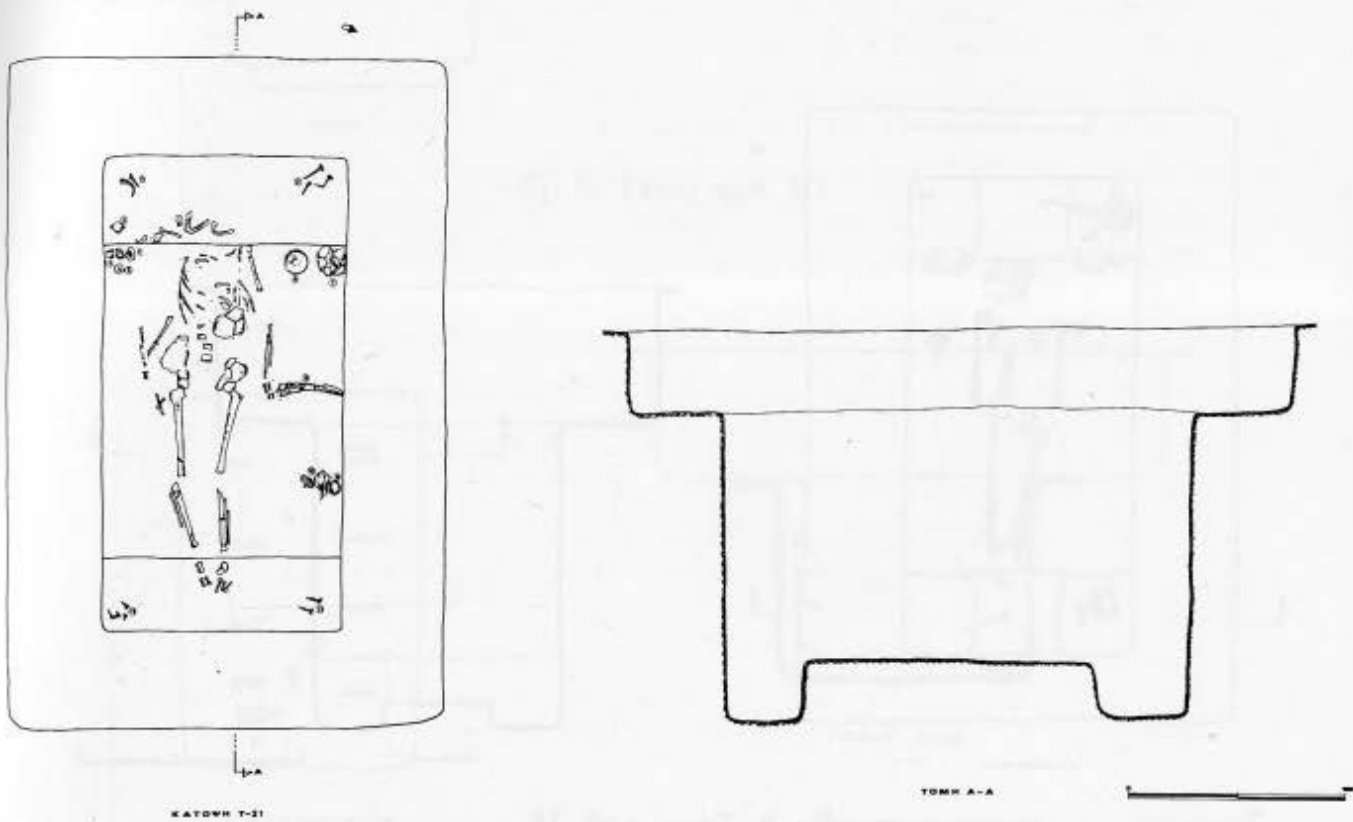
Σχ. 3. Τάφος αριθ. 10.

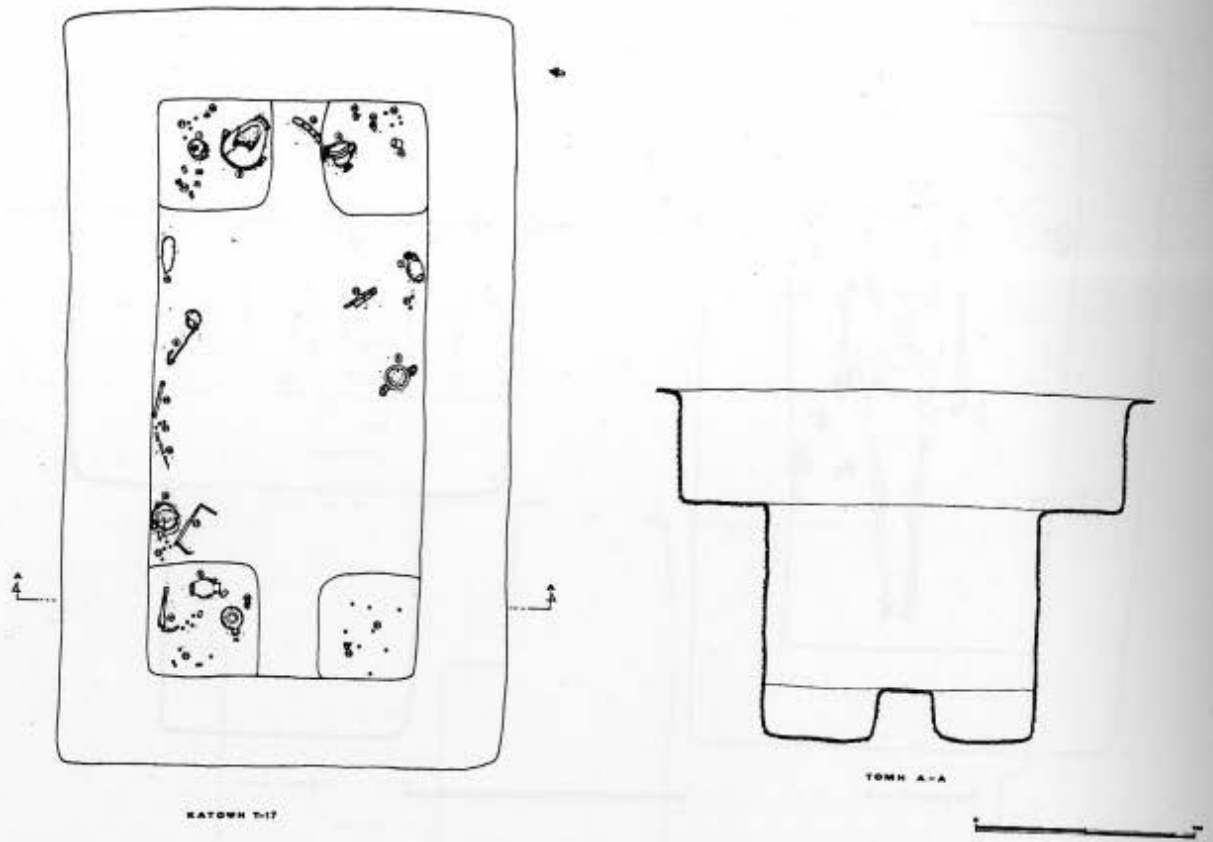
Σχ. 4. Τάφος αριθ. 26.

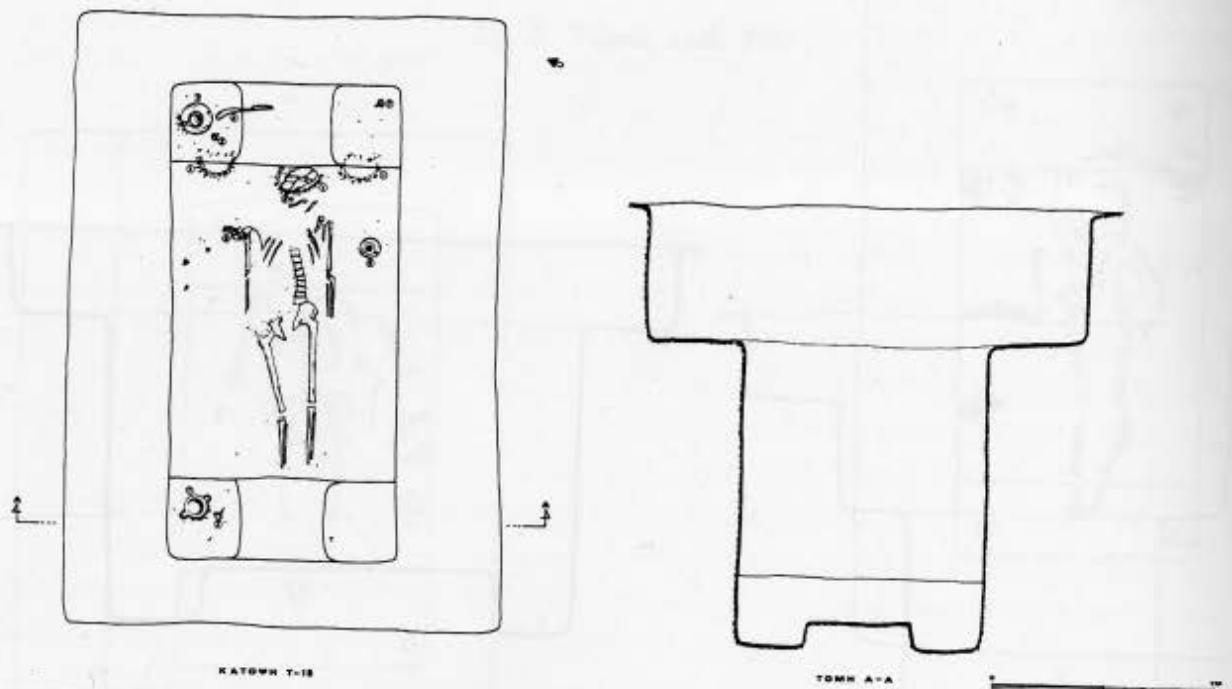
Σχ. 5. Τάφος αριθ. 9.

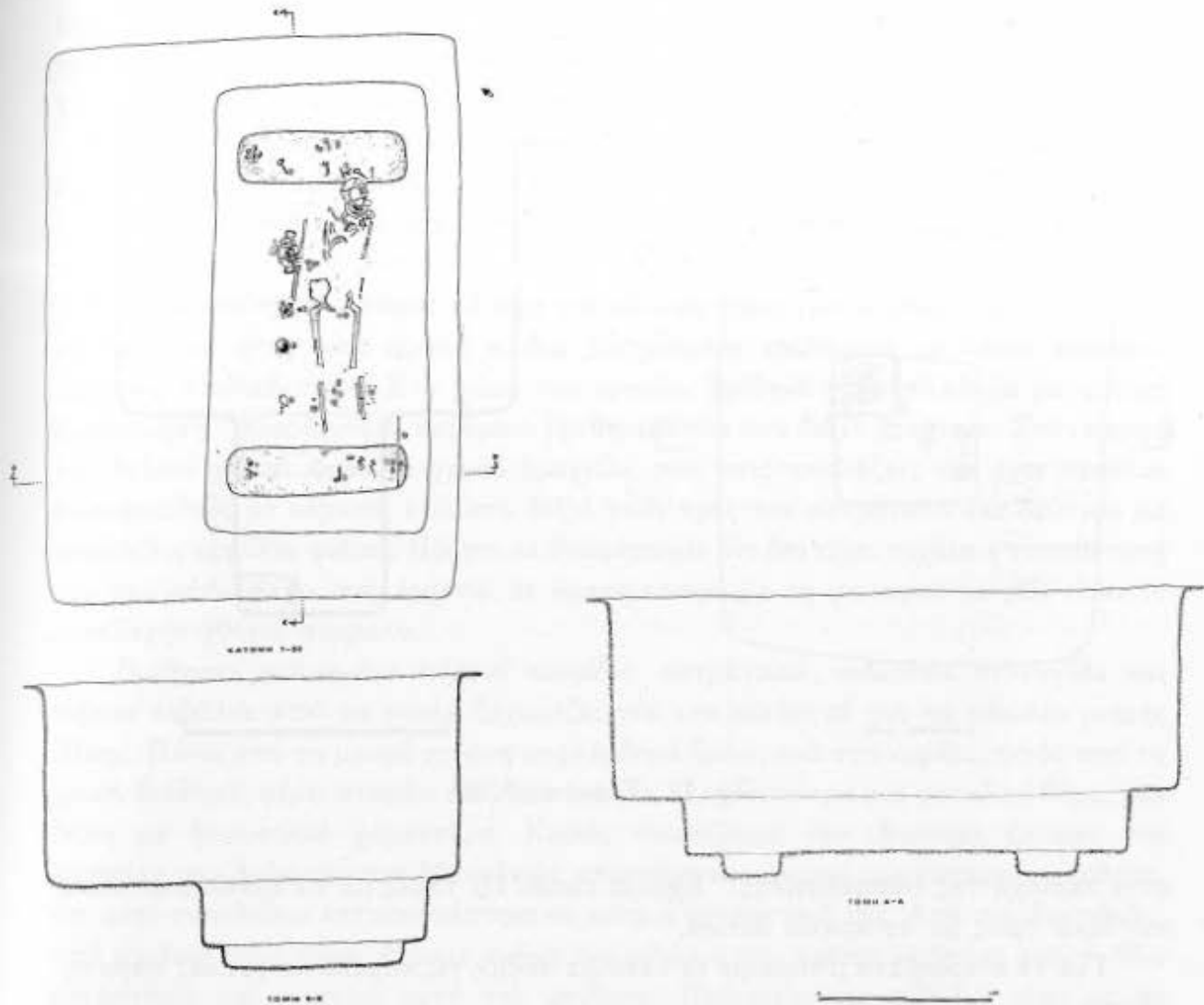
Σχ. 6. Τάφος αριθ. 21.

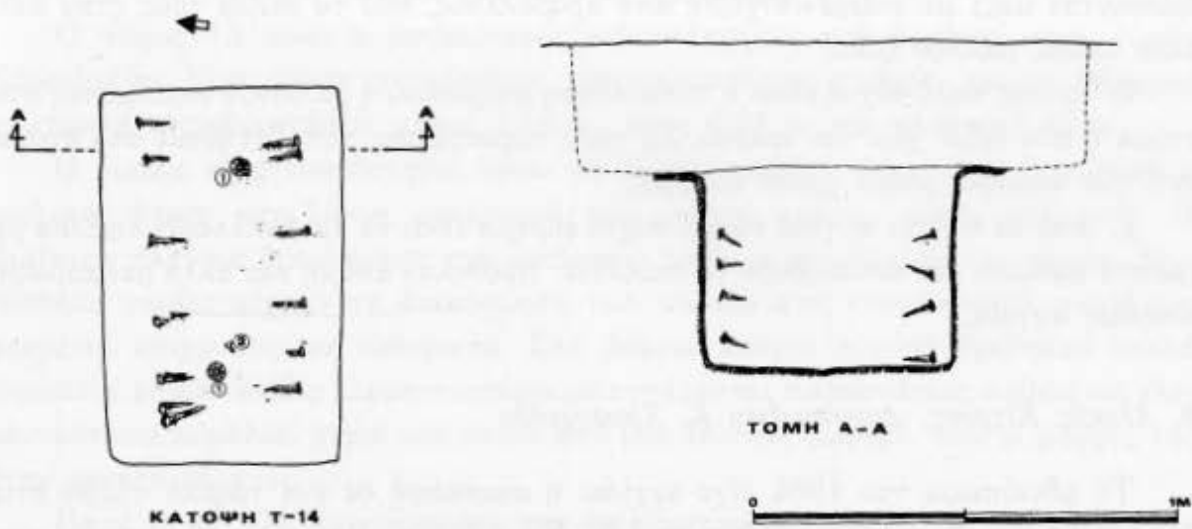
Σχ. 7. Τάφος αριθ. 17.

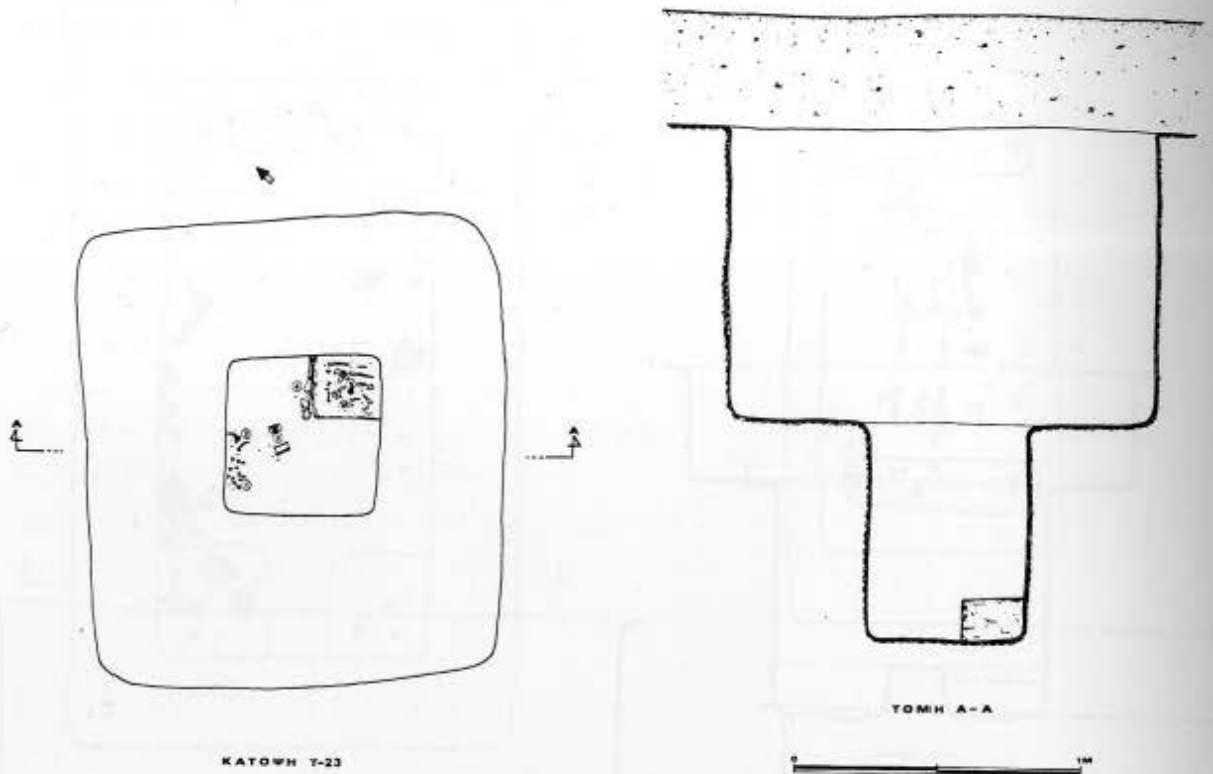
Σχ. 8. Τάφος αριθ. 18.

Σχ. 9. Τάφος αριθ. 50.

Σχ. 10. Τάφος αριθ. 14.

Σχ. 11. Τάφος αριθ. 23.

στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Έχουμε είκοσι έξι ταφές με το κρανίο ανατολικά και δέκα τρεις με το κρανίο δυτικά.

Για τα κτερίσματα μπορούμε να κάνουμε ακόμη τις παρακάτω γενικές παρατηρήσεις:

- α. οι παιδικές ταφές είναι οι πιο πλούσια κτερισμένες.
- β. οι αστράγαλοι είναι πολύ συχνό εύρημα στις παιδικές ταφές.
- γ. πολύ συχνό κτέρισμα είναι οι σπλεγγίδες, συνήθως σιδερένιες. Πολλές φορές βρίσκονται μαζί με σιδερένια χείλη από αρύβαλλους, που το σώμα τους ήταν από άλλο υλικό, μάλλον ξύλο.
- δ. επίσης πολύ συχνή είναι η τοποθέτηση ασημένιου ή χάλκινου νομίσματος στο στόμα ή στο δεξιό χέρι του νεκρού. Σε τρεις περιπτώσεις τοποθετήθηκε στο στόμα αντί για νόμισμα μικρό χρυσό έλασμα.
- ε. από τα πήλινα αγγεία το πιο συχνό εύρημα είναι τα αρυβαλλοειδή ληκύθια με γραπτό ανθέμιο και ακολουθούν τα σκυφίδια. Βρέθηκαν ακόμη και άλλα μελαμβαφή συνήθως αγγεία.

B. Αλυκές Κίτρους. Αγροτεμάχιο Κ. Χρυσοχοΐδη

Το φθινόπωρο του 1984 είχε αρχίσει η ανασκαφή σε ένα ταφικό τύμβο στις Αλυκές Κίτρους στο αγροτεμάχιο του Κ. Χρυσοχοΐδη. Πρόκειται για τύμβο που πρέπει να βρισκόταν δίπλα στον αρχαίο δρόμο που οδηγούσε από την Πύδνα στο Δίον. Είχαν ερευνηθεί τότε ένας μακεδονικός μονοθάλαμος τάφος, κιβωτιόσχημοι και

λακκοειδείς τάφοι, καθώς και ένας θαλαμωτός. Όλοι ήταν ασύλητοι. Ανήκαν προφανώς σε κάποια οικογένεια εταίρων που έθαβε τους νεκρούς της εδώ, κάπου 1.800 μ. Ν της Πύδνας, από τα μέσα του 4ου μέχρι το τέλος του 2ου αι. π.Χ.

Το 1986 συνεχίστηκε η έρευνα για μια βδομάδα. Ανασκάφτηκαν τρεις μικροί λακκοειδείς τάφοι, παιδικοί.

Φέτος η έρευνα κράτησε λίγο περισσότερο. Ερευνήθηκαν τρεις κιβωτιόσχημοι τάφοι και τρεις λακκοειδείς.

Ο κιβωτιόσχημος τάφος 12 είχε για κάλυψη τρεις γωνιόλιθους, ενώ οι κάθετες πλευρές του ήταν από άψητα πλιθιά επιχρισμένα εσωτερικά με λευκό κονίαμα. Περιείχε παιδική ταφή. Στο χώρο του κρανίου βρέθηκε χρυσό διάδημα με φυτική διακόσμηση. Ένα δεύτερο παρόμοιο βρέθηκε δίπλα στο δεξιό βραχίονα. Στον καρπό του δεξιού χεριού φορούσε χρυσό βραχιόλι, που στις απολήξεις του έχει κεφάλια αιλουροειδούς με κέρατα, ενώ στο δεξιό πόδι προς τον αστράγαλο ένα δεύτερο με απολήξεις κεφάλια φιδιού. Πρέπει να θεωρήσουμε ότι δεν είναι τυχαία η τοποθέτησή του στο κάτω άκρο, που έρχεται σε άμεση επαφή με τη γη, αφού το φίδι είναι το κατεξοχήν χθόνιο σύμβολο.

Βρέθηκαν ακόμη ένα πήλινο σκυφίδιο, αστράγαλοι, σιδερένια σπλεγγίδα και πήλινα ειδώλια από τα οποία ξεχωρίζει για την ποιότητά του το ειδώλιο μικρής Νίκης. Πάνω από το μακρύ χιτώνα φοράει δορά ζώου, ενώ στο κεφάλι, εκτός από το χρυσό διάδημα, φέρει στεφάνι από κισσόφυλλα. Πρόκειται για ένα μοναδικό θέμα, μια Νίκη με διονυσιακό χαρακτήρα. Καθώς γνωρίζουμε την ιδιαίτερη έκταση της λατρείας του Διόνυσου στη Μακεδονία μπορούμε να κάνουμε μία καταρχήν υπόθεση, ότι αυτό το ειδώλιο κατασκευάστηκε σε κάποιο εργαστήριό της. Από τον ίδιο τύμβο, από παιδική πάλι ταφή, έχουμε ακόμη ένα ειδώλιο που πρέπει να βγήκε από το ίδιο εργαστήριο και ενισχύει αυτή την υπόθεση. Πρόκειται για ειδώλιο νέου με τη χαρακτηριστική μακεδονική ενδυμασία. Φοράει μακριά χλαμύδα, που δεν αφήνει να φανεί ο κοντός χιτώνας και στο κεφάλι διάδημα και καυσία. Ο τύπος του ειδωλίου είναι πολύ συχνός στην ελληνιστική εποχή. Εδώ όμως έχουμε, από όσο γνωρίζω, το καλύτερο ποιοτικά και πιθανόν ένα από τα παλιότερα.

Ο τάφος 13 είναι ο μεγαλύτερος κιβωτιόσχημος που βρέθηκε στον τύμβο Χρυσοχοϊδή. Είχε πέντε γωνιόλιθους για καλυπτήριες πλάκες, ενώ ο θάλαμος εσωτερικά είχε διαστάσεις μήκος 2,56 μ., ύψος 1,91 μ. και πλάτος 1,40 μ.

Ο νεκρός είχε τοποθετηθεί πάνω σε ξύλινο κρεβάτι· όταν αυτό διαλύθηκε ο σκελετός έπεσε στη λίθινη κατασκευή που υπήρχε αμέσως κάτω από αυτό. Η ιδιαίτερα πλούσια διακόσμηση του κρεβατιού βρέθηκε στο δάπεδο του τάφου. Στις τέσσερις γωνίες είχαμε τη διακόσμηση των ποδιών από ελεφαντοστό, γυαλί και ασημένια επιχρυσωμένα ελάσματα. Στη βόρεια μακριά πλευρά βρέθηκαν πολλά κομμάτια από πλακίδια ελεφαντοστέινα με εγχάρακτες παραστάσεις, καθώς και ελεφαντοστέινα κεφάλια, χέρια και πόδια από μια δεύτερη ζωφόρο, που οι μορφές της ήταν αρκετά έξεργες.

Παρά το μέγεθος του τάφου και την όχι ευκαταφρόνητη αξία της πολυποίκιλης κλίνης τα κτερίσματα ήταν ιδιαίτερα φτωχά: ένας πήλινος, κακοψημένος μάλιστα,

αμφορέας, δύο σιδερένιες σπλεγγίδες καθώς και επιχρυσωμένες χάνδρες πήλινες και χάλκινες από όρμους, που αποτελούσαν ταφική διακόσμηση του κρεβατιού. Η μόνη λογική εξήγηση που μπορούμε προς το παρόν να δώσουμε, είναι ότι έχουμε να κάνουμε με ηλικιωμένο άτομο. Τα πλούσια κτερίσματα, όπως έχει παρατηρηθεί στα αρχαία νεκροταφεία, τοποθετούνται συνήθως σε νεαρά άτομα.

Το ίδιο συμβαίνει και στον κιβωτιόσχημο τάφο 14, κατασκευασμένο πάλι με άψητα πλιθιά και επιχρισμένο με χρωματιστά κονιάματα, κόκκινο κάτω, ώχρας πάνω. Και εδώ η νεκρή κοπέλα είχε τοποθετηθεί σε ξύλινο κρεβάτι από το οποίο σώθηκε η ελεφαντοστέινη διακόσμηση. Μετά τη διάλυσή του ο σκελετός έπεσε στην κατασκευή από πλιθιά, που βρισκόταν κάτω από αυτό· τα τοιχώματα, κύρια στις μακριές πλευρές, λόγω της ελαστικότητας των πλιθιών και των πιέσεων των μεγάλων επιχώσεων υποχώρησαν στο θάλαμο μέχρι την πλίνθινη κατασκευή. Αυτό είχε βέβαια σαν αποτέλεσμα να καλυφτούν από τα πλιθιά τα κτερίσματα, που είχαν πέσει από το κρεβάτι στο δάπεδο, πράγμα που δυσκόλεψε πολύ την έρευνα. Όταν σάπισαν τα ξύλινα δοκάρια της κάλυψης, ο όγκος των επιχώσεων, που εισχώρησε απότομα στο θάλαμο, συνέθλιψε το σκελετό, ώστε να βρεθεί απλώς το αποτύπωμά του.

Τα κτερίσματα ήταν ιδιαίτερα πλούσια. Η νεκρή φορούσε στο κεφάλι χάλκινο επιχρυσωμένο στεφάνι. Άλλα δύο βρέθηκαν αριστερά και δεξιά της. Φορούσε ακόμη ένα ζευγάρι χρυσά σκουλαρίκια, ενώ στο στόμα είχαν τοποθετηθεί ασημένιο νόμισμα και χρυσή δανάκη. Μεταξύ άλλων βρέθηκαν πάρα πολλοί αστράγαλοι σε όλη την έκταση του δαπέδου, πολλά αρυβαλλοειδή ληκύθια με γραπτό ανθέμιο και τρεις τερακότες, που διατηρούν πολύ καλά τα χρώματά τους.

Τα αποτελέσματα των φετινών ανασκαφών στον τύμβο Χρυσοχοΐδη επιβεβαίωσαν τις αρχικές διαπιστώσεις από την έρευνα του 1984 και 1986. Η συγκεκριμένη οικογένεια των εταίρων έθαβε στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ. τους νεκρούς της σε μεμονωμένους τάφους, κιβωτιόσχημους από πέτρα ή άψητα πλιθιά και σε λακκοειδείς με λευκά ή χρωματιστά κονιάματα. Στη συνέχεια κατασκευάστηκε ο μονοθάλαμος μακεδονικός τάφος, όπου διαπιστώθηκαν εννιά ταφές. Τα μικρά παιδιά όμως συνεχίζουν να θάβονται έξω από αυτόν σε μεμονωμένους τάφους.

Εδώ πρέπει να σταθούμε λίγο στο πρόβλημα της χρονολογίας του μακεδονικού τάφου. Με βάση τα ευρήματα του θαλάμου, που όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν ασύλητος, θα μπορούσε να χρονολογηθεί η χρήση του στο δεύτερο μισό του 3ου και το πρώτο μισό του 2ου αι. π.Χ. Τα χάλκινα νομίσματα που έχουμε είναι Αντιγόνου Γονατά και Φιλίππου Ε'. Δύσκολα θα μπορούσε να ανέβει στο δεύτερο τέταρτο του 3ου αι. π.Χ. Έχουμε ένα κενό κάπου μισού αιώνα από τότε που σταμάτησαν οι μεμονωμένες ταφές. Είναι πολύ πιθανό λόγω της μεγάλης διάρκειας χρήσης του τάφου ορισμένες ταφές, οι παλιότερες, να μετακινήθηκαν και από τα κτερίσματα τα μεν πολύτιμα να αφαιρέθηκαν, ενώ τα πήλινα να πετάχτηκαν. Κάτι ανάλογο παρατηρήθηκε και στους τάφους του Β' ταφικού περιβόλου των Μυκηνών. Αλλά και οι ανακομιδές που παρατηρούνται και σε πιο απλούς τάφους όλων των εποχών την ίδια πρακτική δείχνουν. Αν είναι έτσι, το πρόβλημα της χρονολόγησης

των μακεδονικών τάφων πρέπει να επανεξεταστεί. Συνήθως χρονολογούνται από ό,τι ξέφυγε από τους αρχαίους ή τους σύγχρονους τυμβωρύχους. Δεν εξετάζεται καθόλου η αρχική «σύληση» από τους ίδιους τους συγγενείς των νεκρών. Το αποτέλεσμα είναι σε πολλές περιπτώσεις να έχουμε χαμηλές χρονολογήσεις, στο τέλος του 3ου ή το πρώτο μισό του 2ου αι. π.Χ. Έτσι είναι πολύ πιθανό σε πολλές περιπτώσεις να ανέβει η χρονολόγησή τους ακόμη και στα τέλη του 4ου με αρχές του 3ου αι. π.Χ., όπως και στον τάφο του τύμβου Χρυσοχοΐδη.

Οι μεμονωμένες ταφές έξω από το μακεδονικό τάφο, που εξετάζουμε, αρχίζουν πάλι από τα μέσα περίπου του 2ου αι. π.Χ. Δεν είναι τυχαία η χρονική σύμπτωση με τη μάχη της Πύδνας το 168 π.Χ. με την οποία καταλύεται η βασιλεία στη Μακεδονία ή με το 148 π.Χ. κατά το οποίο μετατρέπεται η Μακεδονία σε επαρχία του ρωμαϊκού κράτους.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα βλέπουμε γενικά να σταματάει η χρήση των μακεδονικών τάφων στη Μακεδονία. Συνήθως αυτό δικαιολογείται με τη δύσκολη οικονομική κατάσταση που επέφεραν οι συνεχείς πόλεμοι των βασιλέων και τελικά η ρωμαϊκή κατάκτηση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όμως το επιχείρημα αυτό δε μπορεί να σταθεί. Η κατασκευή νέου τάφου αντίθετα προϋποθέτει μεγαλύτερη δαπάνη από τη χρήση του μακεδονικού που ήδη υπάρχει.

Η πρώτη σκέψη που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι απαγορεύτηκε η χρήση τους από τους Ρωμαίους, αφού οι εταίροι, για τους οποίους πρέπει να δεχθούμε ότι προορίζονταν οι μακεδονικοί τάφοι, ήταν παραδοσιακά το κατεξοχήν στήριγμα του εκάστοτε βασιλικού οίκου της Μακεδονίας. Σίγουρα ο μακεδονικός τάφος θα μπορούσε να αποτελεί ένα εθνικό σύμβολο για τους ταπεινωμένους Μακεδόνες.

Μια ακόμη εκδοχή που πρέπει να εξεταστεί είναι η περίπτωση οι μακεδονικοί τάφοι να προορίζονταν για τις οικογένειες που κατείχαν κάποιο δημόσιο αξίωμα και όχι για όλους τους εταίρους. Κάτι ανάλογο δηλαδή με αυτό που προβλέπει το γνωστό χωρίο των «Νόμων» του Πλάτωνα, του οποίου η διδασκαλία είναι πολύ πιθανό να επηρέασε το βασιλικό οίκο της Μακεδονίας. Αν είναι έτσι, είναι λογικό το δικαίωμα αυτό να χορηγείται από το βασιλιά και δικαιολογείται πολύ καλά η απότομη επικράτηση του τύπου στο δεύτερο μισό του 4ου αι. π.Χ. (ακριβώς μετά τη συγγραφή των «Νόμων») και το επίσης απότομο σταμάτημά τους.

Γ. Μακρύγιαλος. Αγροτεμάχιο αριθ. 947

Και οι δύο παραπάνω ανασκαφές πραγματοποιήθηκαν σε απομακρυσμένες θέσεις από τον οικισμό της Πύδνας. Ο τύμβος Χρυσοχοΐδη βρίσκεται περίπου 1.800 μ. Ν, ενώ το αγροτεμάχιο αριθ. 947 800 μ. Β και αφορούν νεκροταφεία του 4ου αι. π.Χ. και μετά.

Αλλά η περίοδος της ακμής της Πύδνας είναι ο 6ος και ιδιαίτερα ο 5ος αι. π.Χ. Το νεκροταφείο αυτής της εποχής με μεγάλη πυκνότητα τάφων και σε αρκετά μεγάλη έκταση έχει εντοπιστεί Β του οικισμού περί τα 400 μ. Μέχρι σήμερα ερευνήθηκαν λίγοι τάφοι του 5ου αι., που όμως δείχνουν με την ποσότητα και ποιό-

τητα των ευρημάτων τη σημαντική θέση της Πύδνας στην περιοχή της Μακεδονίας για τη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο.

Σ' αυτήν ακριβώς τη θέση η ΙΣΤ' Εφορεία άρχισε δοκιμαστική ανασκαφή στο αγροτεμάχιο αριθ. 947, με αφορμή πάλι οικοδομικές εργασίες. Στις τομές που πραγματοποιήθηκαν εντοπίστηκαν πολλοί τάφοι, από τους οποίους μέχρι στιγμής ερευνήθηκε ένας λακκοειδής του τελευταίου τέταρτου του 5ου αι. π.Χ. Πρόκειται για γυναικεία ταφή πλούσια κτερισμένη. Βρέθηκαν χρυσά, χάλκινα και σιδερένια κοσμήματα, μελαμβαφή αγγεία και τρεις μεγάλες λευκές λήκυθοι, αρκετά σπάνιο εύρημα έξω από την Αττική.

Θεσσαλονίκη,
Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων

Ματθαίος Μπέσιος